

Beslut

Datum 2026-05-26

Dnr 2025:12675

Sida 1 (24)

*Rättelse av beslut enligt 36 §
förvaltningslagen (2017:900) den 2 juni
2026. /Sofia Granberg

Beslut

**efter kvalitetsgranskning i ämnet slöjd i grundskolans
högstadium vid Älvåkraskolan i Älvsbyns kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Älvåkraskolan. Syftet med denna tematiska kvalitetsgranskning är att granska vissa kvalitetsaspekter i ämnet slöjd i grundskolans högstadium.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer: hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar och låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Älvåkraskolan i följande utsträckning:

I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?

Eleverna får i flera delar en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Ge eleverna ett processinriktat lärarstöd som innehåller dialog i form av formativ respons.
- Ge eleverna en undervisning som är utmanande så att alla elever stimuleras till utveckling samt variera arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.
- Ge eleverna möjlighet att löpande reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, tillsammans med läraren.

I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?

Eleverna ges i hög utsträckning möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

I vilken utsträckning omfattas slöjdamnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Slöjdamnet omfattas i ~~låg utsträckning~~ flera delar av ett jämställdhetsperspektiv.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Organisera så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt.

Uppföljning

Huvudmannen ska **senast den 18 november 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån **de** identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogat formulär användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2025:12675) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?

Inom denna frågeställning granskas om eleverna får ett aktivt lärarstöd genom hela arbetsprocessen som ger dem möjligheter att utveckla idéer samt utveckla och använda strategier. Vidare granskas om undervisningen är stimulerande, motiverande och utmanande samt om eleverna löpande och tillsammans med läraren får möjlighet till reflektion över process och resultat.

Skolinspektionen bedömer följande: Eleverna får i flera delar en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Processinriktat lärarstöd

Granskningen visar att lärarstödet till viss del är processinriktat och sker genom dialog i form av formativ respons.

Lärarna ger i varierande utsträckning eleverna stöd i att utveckla olika idéer och använda olika strategier för att lösa en uppgift. Av intervjuer med lärare och elever framgår att nya arbetsområden inleds med att lärarna håller i genomgångar för att visa exempel på färdiga eller delvis färdiga slöjdföremål för att beskriva processen och för att ge idéer. Lärarna beskriver vilka tekniker som ska användas för arbetet och vilket material som finns tillgängligt samt i vissa fall historik kopplad till föremålet. Lärarna går igenom processen steg för steg och eleverna får möjlighet att pröva och öva sig på tekniker. Därefter påbörjar eleverna sitt arbete med skisser, planering och materialval. Eleverna berättar i intervju om

möjligheten att i planeringsskedet föra dialog med lärarna för att få stöd i överväganden kring utformning och materialval. Läraren i materialinriktningen textil berättar i intervju att eleverna får titta i böcker och välja mellan färger och material för att få inspiration för sitt skapande och att eleverna får vissa direktiv avseende ramarna för produkten, exempelvis moment. Läraren berättar att utifrån ramarna, får eleverna välja fritt och lärarna uppmuntra eleverna att våga pröva sina idéer och nya saker. I intervju med lärare och elever framkommer dock att i materialinriktningen trä och metall bestämmer läraren vilka uppgifter eleverna ska arbeta med och ger dem valmöjlighet mellan tre och fem olika modeller snarare än att eleverna får stöd i att utveckla olika idéer. Läraren i materialinriktningen trä och metall berättar i intervju att eleverna får välja mellan olika träslag beroende på vilken färg de önskar. Elever berättar att de kan påverka delar av processen i materialinriktningen trä och metall genom att till exempel arbeta med utformning av handtaget till kåsan eller att göra ytterligare inlägg av vulkanfiberskikt i knivskaftet. Läraren i materialinriktningen textil berättar att hen planerar uppgifterna för att skapa utrymme för eleverna att pröva olika tekniker och ompröva tillvägagångssätt samtidigt som uppgiften har vissa ramar som säkerställer att eleverna får praktisera vissa tekniker. Som exempel berättar läraren om hur en väska i jeansstyg ska innehålla fyra saker bland annat ett knapphål och en knapp men att eleverna utöver det uppmuntras att pröva nya idéer och söka egen inspiration. Eleverna berättar att i materialinriktningen trä och metall gör alla samma typ av föremål och använder samma tekniker och att det som skiljer sig åt är storlek eller modell. Av Skolinspektionens lektionsobservation i materialinriktningen trä och metall framgår att utrymmet för eleverna att pröva och ompröva olika tillvägagångssätt begränsas av att läraren i detalj förklarar vad eleverna ska göra steg för steg i processen med att tillverka knivar.

Lärarnas stöd till eleverna under arbetsprocessen sker i varierande utsträckning genom dialog och formativ återkoppling. Av Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att eleverna får stöd under arbetets gång men att det skiljer sig mellan materialinriktningarna avseende hur lärarna ger stöd till eleverna. Inom materialinriktningen trä och metall ger läraren eleverna direkta instruktioner för vad de ska göra och genomför också delar av momenten själv, till exempel så markerar läraren ut konturen av knivbladet på den träbit som eleven ska gröpa ur, eller skär av den läderbit som eleven ska använda till knivfodralet. Detta i stället för att i dialog

samtala med eleverna så att de får ta ställning till olika alternativ och själva kan behålla initiativet i arbetsprocessen. Eleverna berättar i intervju att undervisningen i materialinriktningen trä och metall planeras så att eleverna helst inte ska ligga på samma steg i tillverkningen för att de inte ska behöva vänta på lärarens hjälp. Eleverna berättar att i den andra materialinriktningen ger läraren stöd genom frågor och får eleverna att reflektera över vilka alternativ de själva ser till lösning och därigenom låter eleverna behålla initiativet över den egna arbetsprocessen. Eleverna berättar i intervju hur de inom materialinriktningen textil ibland får söka svar själva i skriftliga instruktioner och hur läraren i materialinriktningen trä och metall ger med direkta instruktioner vad de ska göra steg för steg i processen efter en styrd plan.

Utmanande undervisning

Granskningen visar att undervisningen till viss del är motiverande och utmanande samt att eleverna endast i viss utsträckning får möjlighet att dela erfarenheter med varandra i ett gemensamt lärande.

Undervisningen är till vissa delar utformad så att eleverna oavsett kunskapsnivå stimuleras till utveckling. Lärarna berättar i intervju att eleverna får samma typ av uppgift men att de kan välja att utföra den på olika sätt och utifrån olika svårighetsnivåer, lärarna berättar också att de gör anpassningar för elever i behov av stöd. Läraren i materialinriktningen textil berättar i intervju att eleverna i årskurs 9 bland annat tillverkar tennarmband och att svårighetsgraden i arbetet skiljer sig genom olika materialval och komplexiteten i mönster. Även om eleverna berättar i intervju att alla inom materialinriktningen trä och metall gör samma och att det som skiljer inte handlar om svårighetsgrad utan hur snabbt de blir klara, så berättar de också om valmöjligheten de har mellan olika modeller där vissa modeller är mer utmanande än andra. Exempelvis kan eleverna utmana sig genom att göra en rundare form av botten på kåsan. Läraren inom materialinriktningen textil berättar om hur hen i dialog med elever utmanar dem genom att uppmuntra till övning och repetition. I intervju med lärarna framkommer visserligen att läraren inom materialinriktningen trä och metall anstränger sig för att alla elever ska uppleva att de lyckas men att hen snarare underlättar för vissa elever för att de ska lyckas än att utmana dem. Det gör läraren genom att styra dessa elever mot val av mer

lättarbetade träslag och att läraren döljer för elever att hen arbetar vidare på vissa elevers arbeten då de inte har lektion.

Arbetsformerna utgörs oftast av enskilt arbete och eleverna får sällan möjlighet att arbeta tillsammans för att dela erfarenheter med varandra. Av intervjuer med såväl lärare som elever framgår att lektionerna till stor del är utformade på samma sätt där eleverna främst arbetar individuellt med sina egna arbetsuppgifter. Elever berättar att de arbetar enskilt men att de sitter tillsammans och kan hjälpa varandra i olika moment på egna initiativ. Lärarna uppger att de inte planerar för styrda tillfällen då elever ska samarbeta i exempelvis par eller i grupp, de beskriver endast att de har genomgångar i helgrupp där de lär ut tekniker och att lärarna kan uppmuntra elever att hjälpa varandra med vissa moment. Läraren i materialinriktningen textil uppger visserligen att eleverna vid något enstaka tillfälle arbetar i par runt symaskinen där elever hjälps åt att nåla och sy men i övrigt är det enskilt arbete.

Reflektion över process och resultat

Granskningen visar att undervisningen innehåller få moment med reflektion över arbetsprocessen och resultat tillsammans med lärare.

Eleverna får i varierande grad löpande reflektera över sin arbetsprocess för att främja handlingsberedskap kreativitet och självständighet. Även om lärare och elever berättar i intervjuer att eleverna för loggböcker där de dokumenterar sin arbetsprocess med de moment och förändringar som de har gjort så används loggboken mest som underlag när eleverna utvärderar sitt arbete i slutet av projektet och inte som en löpande reflektion tillsammans med läraren. Lärarna och eleverna berättar att de inom materialinriktningen textil har frågor att förhålla sig till vid utvärderingen så som tex vad de hade kunnat göra annorlunda. I materialinriktningen trä och metall listar läraren områden som eleverna ska behandla. Både lärare och elever berättar att de tillsammans reflekterar muntligt kring slutresultatet. Av Skolinspektionens observationer framgår också att det skiljer sig mellan materialinriktningarna avseende om lärarna ställer frågor till eleverna så att eleverna löpande får reflektera över sin arbetsprocess och resultatet av densamma. Medan läraren i inriktningen trä och metall främst besvarar elevernas frågor med instruktioner om hur de ska göra och

berömmar elevernas arbete så ställer läraren i materialinriktningen textil frågor på ett sätt som får eleverna att reflektera över resultatet av arbetet under arbetets gång.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 1

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Ge eleverna ett processinriktat lärarstöd som innehåller dialog i form av formativ respons.

Av läroplanen framgår att skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Skolan ska även ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt, kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga.¹ Av kursplanen i ämnet slöjd framgår att eleverna ska i arbetet ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer samt överväga olika lösningar och tillvägagångssätt i slöjdarbetet. På så sätt ska undervisningen väcka elevernas nyfikenhet och lust att undersöka och experimentera med olika material, hantverkstekniker och uttryck, samt att ta sig an uppgifter på ett kreativt sätt. Innehållet i undervisningen inom "slöjdens arbetsprocesser" handlar bland annat om slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning samt reflektion över arbetsprocessen och resultatet. Det handlar även om hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.²

Motiveringen till utvecklingsområdet är att eleverna i materialinriktningen trä och metall får ett lärarstöd som inte främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus. Det stöd som eleverna får under arbetets gång sker i begränsad utsträckning i form av formativ respons. Dessutom är undervisningen förutbestämd med fasta arbetsuppgifter med begränsade

---

¹ Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22)

² Lgr22, 5 Kursplaner, 5.17 Slöjd.

möjligheter att pröva olika tillvägagångssätt. Genom att eleverna får ett processinriktat lärarstöd under arbetets gång och visas på möjliga alternativ kan eleverna utveckla egna idéer och våga prova olika strategier för att lösa en arbetsuppgift. Dessutom kan dialog i form av respons tydliggöra vad eleverna redan kan samt ge eleverna en strategi för att komma vidare.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna ger eleverna ett processinriktat lärarstöd som innehåller dialog i form av formativ respons.

Utvecklingsområde 2

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Ge eleverna en undervisning som är utmanande så att alla elever stimuleras till utveckling samt variera arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.³ Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer.⁴ Vidare ska läraren bland annat ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan och ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel. Därutöver ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar.⁵

---

³ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁴ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

⁵ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att undervisningen är ensidigt utformad och stimulerar inte till elevernas utveckling. Arbetsformerna utgörs främst av individuellt arbete och arbetsuppgifter är inte inom materialinriktningen trä och metall utformad utifrån elevernas olika kunskapsnivåer. Genom att variera arbetsformer och låta eleverna arbeta både enskilt, i par och i grupp ges eleverna möjlighet till att dela erfarenheter i ett gemensamt lärande. När läraren dessutom anpassar uppgifterna efter elevernas olika kunskapsnivåer får varje elev möjlighet till stimulans och utmaning för vidare utveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna varierar arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Utvecklingsområde 3

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Ge eleverna möjlighet att löpande reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, tillsammans med läraren.

Av kursplanen i ämnet slöjd framgår att i undervisningen ska eleverna ges möjligheter att reflektera över arbetsprocesser och resultat för att fördjupa sitt lärande. Genom reflektion både i arbetet och när det är slutfört kan eleverna utveckla medvetenhet om vad som kännetecknar kvalitet i utförande och resultat.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att eleverna i materialinriktningen trä och metall inte löpande får reflektera över sin arbetsprocess. Eleverna ges endast möjlighet att reflektera i sin loggbok när slöjdföremålet är färdigställt och inte under den pågående arbetsprocessen vid framtagandet av slöjdföremålet, vilket kan begränsa eleverna i att utvecklas vidare. Genom att lärarna utformar undervisningen så att eleverna regelbundet får reflektera över arbetsprocessen och resultatet utmanas eleverna till handlingsberedskap, kreativitet och självständighet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna utformar undervisningen så att eleverna löpande får reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, tillsammans med lärarna.

I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?

Inom denna frågeställning granskas i vilken utsträckning undervisningens innehåll bidrar till att eleverna utvecklar kunskaper om material och metoder utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Vidare granskas om undervisningen utformas så att eleverna får möjlighet att reflektera kring hur det egna arbetet påverkar miljön och hur de kan använda olika metoder för resurshushållning.

Skolinspektionen bedömer följande: Eleverna ges i hög utsträckning möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Material- och metodkunskap utifrån hållbar utveckling

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna fördjupad förståelse och kunskap om olika material och olika slöjdmetoder utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att lära sig mer om egenskaper hos olika material samt hur dess ursprung och framställning påverkar miljön. Av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att eleverna i alla årskurser på högstadiet och i materialinriktningen textil får lära sig om olika materials egenskaper och hur de framställs. I läsårsplaneringen framkommer att eleverna får fördjupa sina kunskaper om skillnader i kvalitet mellan olika material och deras avtryck på miljön samt skillnader mellan naturmaterial, konstgjorda material, förnybara och icke förnybara material. Läraren i materialinriktningen trä och metall uppger i intervju att lektionerna ofta inleds med att läraren berättar om skogsindustrin, var olika trädslag växer och deras egenskaper, transporter och hållbarhet. Även eleverna berättar i intervjuerna att läraren ofta berättar om skog, virkesframställning och transport. Båda lärarna berättar också om hur de undervisar om slöjdarbetets koppling till kulturarvet och hur de inom ramen för detta arbete också behandlar den lokala kopplingen och material som de traditionellt använder för detta. Exempelvis hur de använder

närproducerad renskinn, horn, ull och björkrötter. Läraren i materialinriktningen textil berättar till exempel att hen visar filmer om framställning av bomull och hur garn kan tillverkas av petflaskor, men också om faran av att komma för nära elden i moderna funktionsmaterial. Läraren i materialinriktningen trä och metall berättar att de till exempel har pratat om att den lokala trähustillverkaren använder gran i tillverkningen eftersom materialet är lokalt men också lätt vilket gör transporterna billigare.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om olika slöjdmeter som bidrar till slöjdprodukter av hög kvalitet och som är användbara, välgjorda och håller länge. Lärarna berättar i intervju om vikten av att lära ut bra och traditionella hantverkstekniker för att skapa hållbara produkter som också för kulturarvet vidare. Lärarna går igenom tekniker med eleverna som gör att produkten blir mer hållbar. I materialinriktningen textil har läraren exempelvis gått igenom sömsmån och hur de ska fästa garnet då de sticker lovikavantar men också att de stegvis får öva sig i att fläta för att slutligen kunna utföra mer avancerade flätmönster när de tillverkar tennarmband. I materialinriktningen trä och metall går läraren till exempel igenom hur de tillverkar svepaskar, kåsor och vildmarksknivar. Inom ramen för de arbetena behandlas olika frågor som påverkar kvaliteten och hållbarhet i produkten. Av dokument som begärs in från huvudmannen, lärarintervjun och lektionsobservationer framgår till exempel att undervisningen behandlar skillnaden mellan olika oljor och vilka uppgifter de passar för och hur de skyddar, som när rå linolja ska användas, rapsolja eller kokt linolja med pigment. Eleverna berättar också i intervjun om hur de fått lära sig om vikten av att följa träets fiberriktning för att kunna tillverka en hållbar slev.

Reflektion och val under arbetsprocessen utifrån ett hållbarhetsperspektiv

Granskningen visar att eleverna får reflektera över olika val utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Undervisningen är utformad så att eleverna återkommande får reflektera över hur det egna arbetet påverkar miljön och får göra självständiga val av metoder för resurshushållning. I intervju berättar elever och lärare att de

har ett miljöperspektiv i slöjdarbetet som innebär att de återanvänder spillmaterial och att de aldrig slösar med material. Av Skolinspektionens lektionsobservation och elevintervjuer framgår att spillmaterial används i båda materialinriktningarna för att hushålla med resurser. Lärarna berättar även om hur de inom materialinriktningen textil använder återbrukat jeansstyg för att sy väskor och att eleverna inom materialinriktningen trä och metall ibland kan återanvända material i arbeten som inte blivit klara från andra projekt. Läraren inom materialinriktningen textil berättar att eleverna lär sig laga och sy om kläder och att de en gång per år besöker en folkhögskola som har en utställning av sitt arbete kring renoveringen av möbler. Vidare beskriver eleverna att de lär sig laga kläder och att det är en kunskap de kan använda hemma. Eleverna berättar även om hur de lagat slöjdföremål i trä som gått sönder och att läraren visat saker som läraren reparerat. Eleverna berättar också om att det är viktigt med hur de placerar mallarna när de ska kapa material för att hushålla med resurser. Både elever och lärare berättar om att eleverna även tar upp miljöaspekter inom ramen för sina skriftliga utvärderingar av sina arbeten.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

I vilken utsträckning omfattas slöjdämnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Inom denna frågeställning granskas i vilken utsträckning rektorn organiserar skolans jämställdhetsarbete kopplat till slöjdämnet. Vidare omfattar granskningen lärarnas arbete med jämställdhet i slöjdundervisningen.

Skolinspektionen bedömer följande: Slöjdämnet omfattas i ~~låg~~ ~~utsträckning~~ flera delar av ett jämställdhetsperspektiv.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Skolans jämställdhetsarbete för slöjdamnet

Granskningen visar att rektorn i begränsad omfattning har organiserat slöjdamnet så att elever oavsett könstillhörighet möts och arbetar tillsammans.

Rektorn har delvis organiserat så att flickor och pojkar möts i slöjdundervisningen, men ser inte till att elever i årskurs 8 får göra ett medvetet och underbyggt val av materialinriktning. Av intervjuer med lärare och elever framgår att eleverna inför årskurs 8 själva får välja vilken materialinriktning de vill fortsätta läsa genom att lärarna frågar dem. Av intervjuer med såväl rektorn som lärare och elever framgår att valet emellertid inte är medvetet och underbyggt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Lärare berättar att de presenterar för eleverna att de inom inriktningen trä och metall får tillverka svepask, slev och vildmarkskniv och att eleverna inom textil får lära sig klädsömnad, tillverka en väska och tennarmband. Lärarna uppmanar eleverna att välja den inriktning som intresserar dem mest. Om någon av slöjdgrupperna skulle bli för stora kan lärarna göra justeringar. Det kan också förekomma att elever kan byta inriktning om de ångrar sitt val och om det finns plats i den andra gruppen. I intervjuer med lärare och elever framkommer att majoriteten av flickorna har valt materialinriktningen textil och att majoriteten pojkarna har valt materialinriktningen trä och metall. Elever uppger vidare att lärare inte har samtalat med dem om hur de kan tänka inför valet av inriktning eller lyft något utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I intervju med lärare framkommer visserligen att elever i båda materialinriktningarna genomför arbeten som innebär att de kombinerar olika material, så som läder och trä, eller läder och metalltrådar.

Jämställdhetsperspektiv i undervisningen

Granskningen visar att lärarna lyfter föreställningar och normer om kvinnligt och manligt med eleverna.

Lärarna samtalar med eleverna om olika föreställningar om kvinnligt och manligt. Även om eleverna uppger i intervju att lärarna sällan diskuterar jämställdhet med dem så uppger läraren i materialinriktningen textil att hen kontinuerligt pratar med eleverna om vad de vill göra i framtiden och

försöker utmana elevernas uppfattningar genom att lyfta exempel på ungdomar som åker skateboard och virkar mössor. Läraren har även visat bildexempel som motverkat traditionella föreställningar om kvinnligt och manligt, bland annat av en känd fotbollsspelare med ett tennarband. Båda lärarna uppger att de pratar med sina elever om framtida yrkesval och uppmuntrar eleverna att följa den egna viljan istället för könstraditionella val. Läraren inom materialinriktningen textil berättar hen motiverade en elev att välja materialinriktningen textil genom att förklara för eleven, som ville bli ingenjör, att eleven kunde öva sig på att läsa instruktioner inom inriktningen textil. Läraren inom materialinriktningen trä och metall berättar att hen uppmuntrar flickorna att välja bygg- och anläggningsprogrammet eller fordons- och transportprogrammet i gymnasiet och pojkarna att välja vård- och omsorgsprogrammet.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 4

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Organisera så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt.

Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.⁶ Av kursplanen i slöjd framgår att eleverna i årskurs 7–9 ska få prova materialen metall, textil, trä och andra material.

---

⁶ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

Eleverna ska även få prova materialens kombinationsmöjligheter med varandra.⁷

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte organiserat så att det val av materialinriktning som eleverna inför årskurs 8 gör varken är medvetet eller underbyggt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Genom att rektorn ser till att flickor och pojkar görs medvetna om traditionella könsmönster och uppmärksammas på att de kan göra vilket val de vill oavsett könstillhörighet ökar möjligheten till ett underbyggt val. Dessutom ökar möjligheten att normerna kring vad som anses kvinnligt och manligt utvecklas samt att traditionella könsroller motverkas.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn organiserar slöjdämnet så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt utifrån ett jämställdhetsperspektiv samt att både flickor och pojkar får prova olika materials kombinationsmöjligheter med varandra.

På Skolinspektionens vägnar

X Sofia Granberg

Beslutsfattare

Signerat av: Sofia Granberg

X Henrik Öberg Fredriksson

Föredragande

Signerat av: Henrik Öberg Fredriksson

I handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Perry deltagit

---

⁷ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

Bilaga 1: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Älvåkraskolan den 23 april. Besöket genomfördes av utredarna Ulrika Perry och Henrik Fredriksson.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Älvsbyns kommun med grundskola, årskurserna 7–9. På skolenheten går 260 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Två lektionsobservationer
- Två gruppintervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 2: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska vissa kvalitetsaspekter i undervisningen i ämnet slöjd i grundskolans högstadium. Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram inom de olika frågeställningarna.

Granskningens frågeställningar

1. I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?
2. I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?
3. I vilken utsträckning omfattas slöjdamnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Kvalitetskriterier

Processinriktat lärarstöd

Lärarstödet är processinriktat så att eleven visas på möjliga alternativ för att kunna utveckla idéer samt utveckla och använda olika strategier för att lösa sin arbetsuppgift.

Lärarstödet är stöttande och innehåller dialog i form av formativ respons under arbetsprocessen.

Utmanande undervisning

Undervisningen är motiverande och utmanande så att alla elever, oavsett nivå i kunnande, stimuleras till utveckling.

Arbetsformerna varierar mellan individuellt arbete och arbete i par eller grupp så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Reflektion över process och resultat

Undervisningen innehåller moment där eleverna löpande uppmanas att, tillsammans med lärare, reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, i syfte att främja utveckling av handlingsberedskap, kreativitet och självständighet.

Material- och metodkunskap

Undervisningen innehåller moment för att ge eleverna en fördjupad förståelse av olika materials egenskaper och ursprung utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Undervisningen innehåller moment för att ge eleverna kunskap om slöjdmeter för framställning av funktionella och hållbara slöjdprodukter.

Reflektion och val under arbetsprocessen

Undervisningen utformas så att eleverna ges möjlighet att reflektera kring hur det egna arbetet påverkar miljön och välja hur de i den egna slöjdprocessen kan använda olika metoder för resurshushållning.

Skolans jämställdhetsarbete för slöjdämnet

Rektor organiserar slöjdämnet så att elever, oberoende av könstillhörighet möts och arbetar tillsammans.

Jämställdhetsperspektiv i undervisningen

Läraren reflekterar och diskuterar föreställningar och normer om kvinnligt och manligt tillsammans med eleverna.

Läraren arbetar inom undervisningen för att vidga och utmana elevernas föreställningar utifrån icke-könstraditionellt perspektiv i val av material och metod.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁸

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁹ Vidare ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹⁰

Av skollagen framgår vidare att alla barn och elever i samtliga skolformer ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.¹¹

Av läroplanen framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer.¹²

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd.¹³ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår att skolan ska:

---

⁸ 26 kap. 20 § skollagen.

⁹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 5 § skollagen.

¹¹ 3 kap. 2 § skollagen, se även 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen gällande extra anpassningar och särskilt stöd.

¹² Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹³ 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185).

- erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt
- ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt, kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga.

Lärarna ska:

- sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.
- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan och ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel
- organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar.¹⁴

Undervisningen i ämnet slöjd ska enligt kursplanen syfta till att eleverna utvecklar förmågan att formge och framställa föremål genom att arbeta med olika material och hantverkstekniker. Eleverna ska bland annat:

- ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar
- ges förutsättningar att arbeta med färg, form och funktion för att skapa olika estetiska och kulturella uttryck
- ges förutsättningar att utveckla idéer samt överväga olika lösningar och tillvägagångssätt i slöjdarbetet
- ges möjligheter att reflektera över arbetsprocesser och resultat för att fördjupa sitt lärande.¹⁵

Det centrala innehållet i slöjd för årskurs 7–9 består av följande tre delar: Slöjdens material, verktyg och hanterverkstekniker, slöjdens arbetsprocesser samt slöjdens uttryck och betydelse för hållbar utveckling. Innehållet i undervisningen inom ”slöjdens arbetsprocesser” handlar bland annat om slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning samt reflektion över arbetsprocessen och resultatet. Det

---

¹⁴ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

¹⁵ Lgr22, 5 Kursplaner, 5.17 Slöjd.

handlar även om hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.¹⁶

När det gäller kunskaper om hållbar utveckling framgår i läroplanens första del avseende skolans uppdrag att en viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Genom ett miljöperspektiv får eleverna möjligheter att både ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.¹⁷

Vidare anges i kursplanen för slöjd att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmågan att välja och hantera material för att främja hållbar utveckling. Undervisningen i ämnet slöjd ska ge eleverna förutsättningar att utveckla förmåga att reflektera över arbetsprocesser och resultat utifrån kvalitet, uttryck och hållbar utveckling. En del av det centrala innehållet för årskurs 7–9 handlar bland annat om jämförelser mellan olika slöjdmaterial utifrån deras kvalitet och påverkan på miljön, resurshushållning genom återbruk, reparation samt vård av material och föremål.¹⁸

Avseende skolans jämställdhetsarbete och jämställdhetsperspektiv i undervisningen framgår följande i läroplanens första del. Skolan ska:

- aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet
- synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling
- organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁹

Vidare framgår att skolan aktivt ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. Skolan ska också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska

---

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

¹⁸ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

¹⁹ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter.²⁰

I läroplanens andra del anges vidare att alla som arbetar i skolan i sin verksamhet ska:

- bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet
- utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt i det vardagliga arbetet.

Läraren ska:

- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.²¹

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²² Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas förutsättningar och behov.²³ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁴

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn:

- har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen
- ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna
- har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och

---

²⁰ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²¹ Lgr22, 2.1 Normer och värden.

²² 2 kap. 9 § skollagen.

²³ 2 kap. 10 § skollagen.

²⁴ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen.

organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.²⁵

---

²⁵ Lgr22, 2.8 Rektorns ansvar.